

Memo overdracht uitgangspunten Participatieverordening 2027

Aan: Presidium
Van: Judith Boets
Datum: 31 augustus 2026
Onderwerp: Overdracht uitgangspunten Participatieverordening

Samenvatting

De raad heeft tijdens de raad-2-daagse 2026 uitgesproken de verdere uitwerking van de Participatieverordening over te willen dragen aan het college. Daarbij heeft de raad aangegeven het belangrijk te vinden om vooraf richtinggevende uitgangspunten mee te geven voor de verdere ontwikkeling van participatie binnen de gemeente Dijk en Waard.

De werkgroep Participatie heeft hiervoor het document “Participeren en samenwerken in Dijk en Waard” opgesteld. Dit document biedt een gezamenlijke visie op de samenwerking tussen gemeente, inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Het beschrijft niet alleen hoe participatie vorm krijgt, maar ook welke randvoorwaarden nodig zijn om participatie eerlijk, geloofwaardig en effectief te laten zijn.

Het document bestaat uit vier samenhangende onderdelen:

- De Dijk en Waardse samenwerkingstrap: welke rol heeft de gemeente?
- Randvoorwaarden: wanneer kan participatie eerlijk plaatsvinden?
- Uitgangspunten: hoe geven we participatie vorm?
- Praktische uitwerking voor inwoners en de gemeentelijke organisatie.

Met deze memo wordt het presidium gevraagd te beoordelen of dit document voldoende kaderstellende en richtinggevende uitgangspunten bevat voor de verdere uitwerking van de Participatieverordening door het college.

Inleiding

In de bestuursperiode 2022-2026 heeft de raad uitgesproken samen met het college te willen werken aan een verdere ontwikkeling van participatie binnen de gemeente Dijk en Waard. Vanuit die ambitie is de werkgroep Participatie ingesteld. Aanleiding hiervoor was de wens om participatie niet uitsluitend te benaderen vanuit de traditionele inspraakvormen, maar nadrukkelijker ruimte te bieden aan eigenaarschap, samenwerking en initiatief vanuit de samenleving.

Tijdens de raad-2-daagse 2026 heeft de raad aangegeven de verdere uitwerking van de Participatieverordening niet langer via een raads werkgroep vorm te willen geven, maar deze verantwoordelijkheid over te dragen aan het college. Wel heeft de raad aangegeven vooraf een duidelijke inhoudelijke richting te willen vaststellen.

Om deze richting te bieden, heeft de werkgroep het document “Participeren en samenwerken in Dijk en Waard” opgesteld. Dit document vormt een visie- en kaderdocument voor toekomstige participatieprocessen binnen de gemeente.

Participeren en samenwerken in Dijk en Waard

Het document beschrijft hoe de gemeente wil samenwerken met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties bij plannen, beleid en besluiten die invloed hebben op hun

leefomgeving. Centraal staat het uitgangspunt dat goede participatie alleen mogelijk is wanneer vooraf duidelijkheid bestaat over rollen, invloed, verwachtingen en verantwoordelijkheden.

De werkgroep heeft ervoor gekozen het document op te bouwen vanuit een logische samenhang:

- welke rol de gemeente heeft;
- wanneer participatie eerlijk kan plaatsvinden;
- hoe participatie wordt vormgegeven;
- wat dit betekent voor inwoners en voor de gemeentelijke organisatie.

Hierdoor ontstaat niet alleen een beschrijving van participatie-instrumenten, maar een integraal kader voor samenwerking tussen overheid en samenleving.

De belangrijkste elementen vanuit “Participeren en samenwerken in Dijk en Waard” zijn:

1. Duidelijke rolverdeling tussen gemeente en samenleving

Een kernpunt van het document is dat samenwerken alleen eerlijk is als vooraf wordt vastgesteld:

- welke rol de gemeente heeft (regisserend, faciliterend, regulerend of loslatend);
- hoeveel ruimte en eigenaarschap inwoners krijgen;
- waar wettelijke of bestuurlijke grenzen liggen.

Elke rolverdeling vraagt bewuste keuzes en een transparante communicatie over de rolverdeling.

2. De Dijk en Waardse samenwerkingstrap

De samenwerkingstrap is een visueel en inhoudelijk hulpmiddel om per traject bewust te kiezen hoe de samenwerking wordt ingericht. Belangrijke uitgangspunten daarbij zijn:

- als inwoners het zelf kunnen, doet de gemeente niets;
- als de gemeente wel een rol heeft, is dat een bewuste en onderbouwde keuze;
- rollen kunnen per fase van een proces verschillen;
- vuistregel: als het kan, kiest de gemeente voor de laagste trede (meeste invloed voor de samenleving).

De trap helpt voorkomen dat participatie vrijblijvend of schijnbaar wordt.

3. Tien uitgangspunten voor participatie

De kern van het document wordt gevormd door tien uitgangspunten. Deze geven samen antwoord op de vraag: wanneer is participatie eerlijk en geloofwaardig? In essentie zeggen deze uitgangspunten dat participatie:

- gedeelde verantwoordelijkheid is (“niets over ons zonder ons”);
- vroegtijdig start, als er nog echte keuzes te maken zijn;
- toegankelijk en begrijpelijk moet zijn;
- maatwerk vraagt per onderwerp, wijk en doelgroep;
- vraagt om heldere spelregels en grenzen vooraf;
- een lerend proces is, waarin bijsturen mag;
- transparant is over voortgang, dilemma’s en afwegingen;
- altijd wordt afgesloten met terugkoppeling over wat met de inbreng is gedaan.

Een belangrijk onderdeel van het document is dat elk uitgangspunt is uitgewerkt vanuit twee perspectieven:

- wat inwoners mogen verwachten van de gemeente;
- wat dit vraagt van de gemeentelijke organisatie.

Hierdoor worden de uitgangspunten concreet, toepasbaar en toetsbaar. Participatie wordt daarmee niet alleen een verantwoordelijkheid van inwoners, maar ook een duidelijke opdracht voor bestuur, raad en organisatie.

4. Participatie als cultuur en manier van werken

Het document benadrukt dat goede participatie niet uitsluitend afhankelijk is van regels, processen of instrumenten. Uiteindelijk gaat het om een manier van werken waarbij vertrouwen, luisteren, transparantie, samenwerking en het vermogen om ruimte te geven centraal staan.

Dit vraagt niet alleen iets van inwoners en maatschappelijke partners, maar ook van de organisatie, bestuurders en volksvertegenwoordigers. Zonder deze cultuurverandering blijft participatie beperkt tot een procedure; met deze cultuurverandering kan participatie bijdragen aan vertrouwen en eigenaarschap in de samenleving.

Vervolg

De volgende stap is het verder ontwikkelen van de Participatieverordening, inclusief het uitdaagrecht en eventuele aanvullende vormen van burgerparticipatie. Daarbij kunnen de samenwerkingstrap, de vier randvoorwaarden en de tien uitgangspunten uit 'Participeren en samenwerken in Dijk en Waard' worden gebruikt als inhoudelijke basis voor de verdere uitwerking door het college. Een aantal randvoorwaarden zijn daarbij van belang:

1. Houd vast aan rolzuiverheid

De raad stelt kaders, bewaakt het democratisch proces en controleert de resultaten. Het college is verantwoordelijk voor de uitvoering en organisatie van participatieprocessen. Heldere rolverdeling voorkomt verwarring en teleurstelling.

2. Investeer in vertrouwen en voorspelbaarheid

Participatie werkt alleen wanneer inwoners weten waar zij aan toe zijn. Dat vraagt om duidelijke communicatie over verwachtingen, invloed en terugkoppeling.

3. Gebruik participatie als versterking van de lokale democratie

Participatie vormt geen alternatief voor de representatieve democratie, maar een aanvulling daarop. De raad kan participatie benutten om signalen uit de samenleving beter op te halen en te wegen.

4. Blijf leren en experimenteren

Nieuwe vormen van betrokkenheid vragen om ruimte voor experimenten. Juist door te leren van de praktijk kan participatie verder worden doorontwikkeld. Zie de verordening als middel, niet als doel. De Participatieverordening biedt kaders en waarborgen, maar de daadwerkelijke kwaliteit van participatie wordt bepaald door houding, gedrag en samenwerking in de dagelijkse praktijk.

Voorstel aan het presidium

Vaststellen dat het document 'Participeren en samenwerken in Dijk en Waard' voldoende kaderstellende uitgangspunten bevat voor de verdere uitwerking van de Participatieverordening door het college.